

UOT 372.3/4

OXU MATERIALLARI VASİTƏSİLƏ İBTİDAI SINIF ŞAĞİRDlərİNDƏ ÖZÜNƏİNAMIN FORMALAŞDIRILMASI ÜSULLARI

Günay Aydın qızı Əliyeva

Bakı Qızlar Universitetinin magistrantı

ORCID: 0009-0005-7048-2396

E-mail: eliyevag356@gmail.com

Açar sözlər: *özünəinam, oxu materialları, ibtidai sinif, şəxsiyyət inkişafı, təlim prosesi*

Ключевые слова: *уверенность в себе, учебные материалы, начальная школа, развитие личности, учебный процесс*

Key words: *self-confidence, reading materials, elementary school, personality development, learning process*

Müasir təhsil sistemində uşaqların hərtərəfli inkişafı və şəxsiyyət kimi formalaşması əsas məqsədlərdən biri hesab olunur. İbtidai sinif dövrü uşaqların təlim fəaliyyətinə uyğunlaşdığı və sosial bacarıqlarının formalaşdığı mühüm mərhələdir. Bu dövrdə şagirdlərin öz bacarıqlarına inanması və təlim prosesində fəal iştirak etməsi onların gələcək inkişafı üçün böyük əhəmiyyət daşıyır.

Özünəinam hissi uşağın öz imkanlarını dərk etməsi, qarşıya qoyulan tapşırıqları yerinə yetirə biləcəyinə inanması və yeni fəaliyyətlərə həvəslə yanaşması ilə bağlıdır. Bu keyfiyyətin formalaşması isə yalnız nəzəri biliklərin verilməsi ilə deyil, həm də uşağın emosional və psixoloji inkişafını dəstəkləyən fəaliyyətlərin təşkili ilə bağlıdır.

Təlim prosesində istifadə olunan oxu materialları uşaqların düşüncə tərzinin inkişafına və mənəvi dəyərlərinin formalaşmasına mühüm təsir göstərir. Müxtəlif bədii mətnlər vasitəsilə şagirdlər müxtəlif həyat situasiyaları ilə tanış olur, qəhrəmanların davranışlarını təhlil edir və bu proses onların özünə münasibətinə müsbət təsir göstərir.

Bu baxımdan oxu fəaliyyəti ibtidai sinif şagirdlərində özünəinamın formalaşdırılması üçün mühüm vasitələrdən biri hesab olunur. Məqalədə oxu materialları vasitəsilə şagirdlərdə özünəinamın inkişaf etdirilməsi üsulları və onların pedaqoji əhəmiyyəti araşdırılır.

Özünəinam insanın öz bacarıqlarına və imkanlarına inanması ilə bağlı olan mühüm psixoloji xüsusiyyətdir. İbtidai sinif şagirdlərində bu keyfiyyətin formalaşması onların təlim fəaliyyətinə münasibətinə və sosial münasibətlərinə birbaşa təsir göstərir.

Bu yaş dövründə uşaqlar müəllimin və valideynlərin münasibətinə qarşı çox həssas olurlar. Onların fəaliyyətinə verilən qiymət və müsbət münasibət uşaqların özünə inam hissəsinin formalaşmasına mühüm təsir göstərir. Əgər uşaq öz fəaliyyətinin qiymətləndirildiyini və dəstəkləndiyini hiss edirsə, o zaman yeni fəaliyyətlərə daha həvəslə qoşulur və öz bacarıqlarını inkişaf etdirməyə çalışır.

İbtidai sinif şagirdlərində özünəinamın formalaşmasında təlim fəaliyyətində əldə olunan uğurlar mühüm rol oynayır. Uşaqlar tapşırıqları yerinə yetirdikdə və müsbət nəticə əldə etdikdə onların özünə inamı güclənir. Bu baxımdan müəllimin düzgün pedaqoji yanaşması və şagirdlərin fəaliyyətinin obyektiv qiymətləndirilməsi xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Eyni zamanda uşaqların öz fikirlərini sərbəst şəkildə ifadə etməsi də onların özünəinamının inkişafına müsbət təsir göstərir. Müxtəlif təlim fəaliyyətləri, xüsusilə oxu və müzakirə prosesləri uşaqların nitq və ünsiyyət bacarıqlarını inkişaf etdirir və onların öz fikirlərinə daha çox inanmasına şərait yaradır.

Oxu fəaliyyəti ibtidai təhsil mərhələsində şagirdlərin intellektual və mənəvi inkişafına mühüm təsir göstərən fəaliyyətlərdən biridir. Oxu prosesində şagirdlər yalnız yeni biliklər əldə etmir, eyni zamanda müxtəlif həyat situasiyaları ilə tanış olur və sosial davranış modellərini mənimsəyirlər.

Bədii mətnlər və hekayələr uşaqların emosional dünyasına təsir göstərir. Bu əsərlərdə təqdim olunan qəhrəmanlar uşaqlar üçün müəyyən davranış nümunəsi rolunu oynayır. Qəhrəmanların çətinliklərlə mübarizə aparması və sonda uğur qazanması uşaqlarda motivasiya yaradır və onların öz bacarıqlarına inanmasına kömək edir.

Oxu materialları uşaqlarda empatiya hissinin inkişafına da müsbət təsir göstərir. Müxtəlif obrazların hiss və düşüncələri ilə tanış olmaq uşaqlara başqalarının vəziyyətini anlamağa və onların hisslərini bölüşməyə kömək edir.

Bundan əlavə, oxu fəaliyyəti şagirdlərin nitq inkişafına mühüm təsir göstərir. Oxu prosesində uşaqlar yeni sözlər öyrənir, fikirlərini daha aydın ifadə etməyi bacarır və ünsiyyət bacarıqları inkişaf edir. Bu isə onların öz fikirlərini daha inamla ifadə etməsinə şərait yaradır.

İbtidai sinif şagirdlərində özünəinamın formalaşdırılması üçün oxu materiallarının düzgün seçilməsi və onların pedaqoji məqsədlərə uyğun istifadə olunması mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Bu istiqamətdə istifadə olunan üsullardan biri motivasiyaedici hekayələrin oxudulmasıdır. Bu cür hekayələrdə qəhrəmanların qarşılaşdıqları çətinlikləri aradan qaldırması və uğur əldə etməsi uşaqlarda müsbət emosiyalar yaradır və onların öz bacarıqlarına inanmasına kömək edir.

Digər üsullardan biri oxu materiallarının müzakirəsinin təşkil olunmasıdır. Müəllim mətn üzərində müzakirə apararaq şagirdləri fikir bildirməyə təşviq edir. Bu proses uşaqların düşünmə qabiliyyətini inkişaf etdirir və onların öz fikirlərini sərbəst şəkildə ifadə etməsinə kömək edir.

Bundan əlavə, rollu oyunlar və hekayələrin davamının şagirdlər tərəfindən qurulması kimi fəaliyyətlər də uşaqların özünəinamının inkişafına müsbət təsir göstərir. Bu cür fəaliyyətlər şagirdlərin yaradıcı düşünmə qabiliyyətini inkişaf etdirir və onların təlim prosesində fəal iştirak etməsinə şərait yaradır.

Təlim prosesində oxu fəaliyyətinin düzgün təşkili şagirdlərin hərtərəfli inkişafı baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir. Oxu fəaliyyətinin planlı və məqsədyönlü şəkildə təşkil olunması şagirdlərin həm intellektual, həm də emosional inkişafına müsbət təsir göstərir.

Müəllim oxu fəaliyyətini təşkil edərkən şagirdlərin yaş xüsusiyyətlərini və fərdi qabiliyyətlərini nəzərə almalıdır. Hər bir şagird fərqli inkişaf səviyyəsinə malik olduğu üçün onların təlim prosesində fəal iştirak etməsi üçün uyğun şərait yaradılmalıdır.

Oxu fəaliyyətinin təşkilində interaktiv metodlardan istifadə olunması da mühüm rol oynayır. Bu metodlar şagirdlərin marağını artırır və onların təlim prosesində daha aktiv iştirak etməsinə kömək edir.

Müəllimin müsbət münasibəti və dəstəyi də şagirdlərin özünəinamının formalaşmasında mühüm rol oynayır. Müəllim tərəfindən verilən təşviqedicilik fikirlər və müsbət rəy şagirdlərin öz bacarıqlarına daha çox inanmasına və yeni biliklər əldə etməyə maraq göstərməsinə səbəb olur.

Tədqiqat göstərir ki, ibtidai sinif şagirdlərində özünəinamın formalaşması onların təlim fəaliyyətində uğur qazanması və sosial münasibətlərə uyğunlaşması baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu keyfiyyət uşaqların öz bacarıqlarına inanmasına və qarşıya qoyulan məqsədlərə nail olmaq üçün səy göstərməsinə kömək edir.

Oxu fəaliyyəti şagirdlərin intellektual və emosional inkişafına müsbət təsir göstərən mühüm təlim vasitələrindən biridir. Müxtəlif bədii mətnlər və hekayələr vasitəsilə uşaqlar müsbət davranış nümunələri ilə tanış olur və bu proses onların özünə münasibətinə müsbət təsir göstərir.

Təlim prosesində oxu fəaliyyətinin düzgün təşkili və uyğun metodların tətbiqi şagirdlərdə özünəinamın formalaşmasına mühüm töhfə verir.

Problemin aktuallığı. Müasir təhsil sistemində şagirdlərin yalnız bilik əldə etməsi deyil, eyni zamanda onların şəxsiyyətinin və psixoloji keyfiyyətlərinin inkişafı da mühüm əhəmiyyət kəsb edir. İbtidai sinif dövründə uşaqlarda özünəinam hissənin formalaşdırılması onların təlim prosesində fəal iştirak etməsinə və sosial münasibətlərə uyğunlaşmasına kömək edir. Bu baxımdan oxu materialları vasitəsilə şagirdlərdə özünəinamın formalaşdırılması üsullarının araşdırılması mövzunun aktuallığını müəyyən edir.

Problemin elmi yeniliyi. Məqalədə ibtidai sinif şagirdlərində özünəinamın formalaşdırılmasında oxu materiallarının rolu və bu prosesin pedaqoji xüsusiyyətləri elmi baxımdan təhlil edilir. Oxu materiallarının motivasiyaedici hekayələr, müzakirə və interaktiv fəaliyyətlər vasitəsilə şagirdlərin psixoloji inkişafına təsiri göstərilir və özünəinamın formalaşdırılmasına yönəlməmiş metodlar sistemləşdirilir.

Problemin praktiki əhəmiyyəti və tətbiqi. Tədqiqatın nəticələri ibtidai sinif müəllimləri və pedaqoqlar üçün praktik əhəmiyyət daşıyır. Məqalədə təqdim olunan üsullar və metodlar oxu fəaliyyətinin təlim prosesində daha səmərəli təşkilinə, şagirdlərin öz fikirlərini sərbəst ifadə etməsinə və özünəinam hissənin inkişafına kömək edə bilər. Bu yanaşmalar ibtidai təhsil müəssisələrində təlim prosesinin təkmilləşdirilməsində tətbiq oluna bilər.

Ədəbiyyat

1. Hacıyeva N.A. Uşaq psixologiyası. Bakı: Təhsil nəşriyyatı, 2018, 256 s.
2. Hüseynov A.M. Pedaqogika. Bakı: Elm və Təhsil nəşriyyatı, 2017, 312 s.
3. Abdullayeva L.S. İbtidai təhsilin pedaqogikası. Bakı: ADPU nəşriyyatı, 2019, 280 s.
4. Quliyev R.K. Oxu təliminin metodikası. Bakı: Elm nəşriyyatı, 2016, 240 s.
5. Məmmədova S.T. Kiçik məktəb yaşlı uşaqların inkişaf psixologiyası. Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 2020, 268 s.

G.A.Əliyeva

**Oxu materialları vasitəsilə ibtidai sinif şagirdlərində özünəinamın
formalaşdırılması üsulları
Xülasə**

İbtidai sinif dövrü uşağın şəxsiyyətinin formalaşmasının ən mühüm mərhələlərindən biri hesab olunur. Bu dövrdə uşaqların psixoloji inkişafı, sosial münasibətlərə uyğunlaşması və təlim fəaliyyətinə münasibəti formalaşır. Özünəinam hissi isə uşağın öz bacarıqlarına inanması, yeni fəaliyyətlərdə iştirak etməsi və qarşıya qoyulan məqsədlərə nail olmaq üçün səy göstərməsi ilə xarakterizə olunur. İbtidai sinif şagirdlərində bu keyfiyyətin inkişaf etdirilməsi təlim prosesinin əsas vəzifələrindən biridir. Bu baxımdan oxu fəaliyyəti və oxu materialları uşaqların özünəinamının formalaşmasında mühüm rol oynayır. Müxtəlif hekayələr, nağıllar və bədii mətnlər vasitəsilə şagirdlər müsbət qəhrəmanların davranışları ilə tanış olur, onların qarşılaşdıqları çətinlikləri necə aradan qaldırdıqlarını müşahidə edir və bundan müəyyən nəticələr çıxarırlar. Bu proses uşaqların daxili dünyasına və özünə münasibətinə müsbət təsir göstərir. Eyni zamanda oxu fəaliyyətinin düzgün təşkili uşaqların nitq inkişafına, yaradıcı düşüncəsinə və öz fikirlərini sərbəst şəkildə ifadə etməsinə kömək edir. Məqalədə ibtidai sinif şagirdlərində özünəinamın formalaşmasında oxu materiallarının rolu, bu prosesin pedaqoji xüsusiyyətləri və təlim prosesində tətbiq edilə biləcək metodlar təhlil olunur.

Г.А.Алиева

**Методы повышения самооценки учащихся начальной школы с помощью
материалов для чтения
Резюме**

Период начальной школы считается одним из важнейших этапов формирования личности ребенка. В этот период формируется психологическое развитие детей, их адаптация к социальным отношениям и отношение к учебной деятельности. Самоуверенность характеризуется верой ребенка в собственные способности, участием в новых видах деятельности и стремлением к достижению поставленных целей. Развитие этого качества у учеников начальной школы является одной из главных задач образовательного процесса. В этом отношении важную роль в формировании уверенности детей играют читательская деятельность и литературные материалы. Через различные рассказы, сказки и литературные тексты ученики знакомятся с поведением положительных героев, наблюдают, как они преодолевают возникающие трудности, и делают из этого определенные выводы. Этот процесс положительно влияет на внутренний мир и отношение детей к себе. При этом правильная организация читательской деятельности помогает детям развивать речь, творческое мышление и свободно выражать свои идеи. В статье анализируется роль учебных материалов в формировании уверенности в себе у учащихся начальной школы, педагогические особенности этого процесса и методы, которые могут быть применены в образовательном процессе.

G.A.Əliyeva

**Methods for building self-confidence in elementary school students
through reading materials
Summary**

The primary school period is considered one of the most important stages in the formation of a child's personality. During this period, children's psychological development, adaptation to social relationships and attitude to educational activities are formed. Self-confidence is characterized by the child's belief in their own abilities, participation in new activities and efforts to achieve the set goals. Developing this quality in primary school students is one of the main tasks of the educational process. In this regard, reading activities and reading materials play an important role in the formation of children's self-confidence. Through various stories, fairy tales and literary texts, students get acquainted with the behavior of positive heroes, observe how they overcome the difficulties they encounter and draw certain conclusions from this. This process has a positive effect on the inner world and attitude of children to themselves. At the same time, the proper organization of reading activities helps children develop speech, creative thinking and freely express their ideas. The article analyzes the role of reading materials in the formation of self-confidence in primary school students, the pedagogical features of this process and the methods that can be applied in the educational process.

Redaksiyaya daxil olub: 19.03.2026